

Príroda Karpát očami detí

INTERREG V-A
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SPOLOČNE BEZ HRANÍC

ŽILINSKÝ
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ

„FOND MALÝCH PROJEKTŮ“

Príroda Karpát očami detí

Táto detská náučná brožúra bola vytvorená v rámci realizácie projektu s názvom Karpatské terénne náučné centrum pre deti.

Projekt Karpatského terénneho náučného centra pre deti predstavuje aktívny prístup k prezentácii prírodného a kultúrneho dedičstva slovensko-českého pohraničia u cieľovej skupiny detí, resp. mladej nastupujúcej generácie. Projekt vytvára jedinečný produkt, ktorý atraktívnou formou prezentuje unikátne prírodné dedičstvo Karpát a to prostredníctvom priamej interakcie s deťmi, ktoré môžu „na vlastnej koži“ zažiť prírodu Karpát s doplnením o prvky výchovy a vzdelávania.

Centrum prezentuje faunu a flóru Karpát – ich prírodné dedičstvo. Jednotlivé prvky sú umiestnené v exteriéri a navzájom sú sprístupnené detskou cyklotrasou. Okrem edukatívnej funkcie tak centrum plní aj rekreačnú, resp. športovú funkciu. Jednotlivé prvky Karpatského náučného centra vytvárajú jeden ucelený produkt ochrany prírodného a kultúrneho dedičstva.

Projekt je výsledkom spolupráce Základnej školy s materskou školou Oravská Polhora 481 (SR) a obce Bystřice (ČR).

Cicavce

Viete o tom, že sme príbuzní s opicami. A viete aj to, že sme spríbuznení s netopiermi, medveďmi, ježkom a inými tvormi?

Všetci patríme medzi cicavce a niektoré vlastnosti máme spoločné. Cicavce majú vlasy, chlpy prípadne kožušinu. Až na niektoré výnimky rodia živé mláďatá a krmia ich mliekom. Medzi naše najväčšie suchozemské cicavce patria medveď, jeleň, diviak...

Všetky cicavce sú teplokrvné živočíchy. Obývajú všetky úrovne Zeme. Netopiere lietajú vo vzduchu, veveryce skáču v korunách stromov, vlci behajú po lesoch, krtkovia sa schovávajú v zemi, bobry žijú vo vode. Svet cicavcov je aj našim svetom. No na každom kontinente sa vyvinuli iné druhy cicavcov, ktoré sa prispôbili prírode v ktorej žijú.

Bobor vodný

Jeleň lesný

Medveď hnedý

Veverica obyčajná

Vlk dravý

Diviak lesný

Rys ostrovid

Jazvec lesný

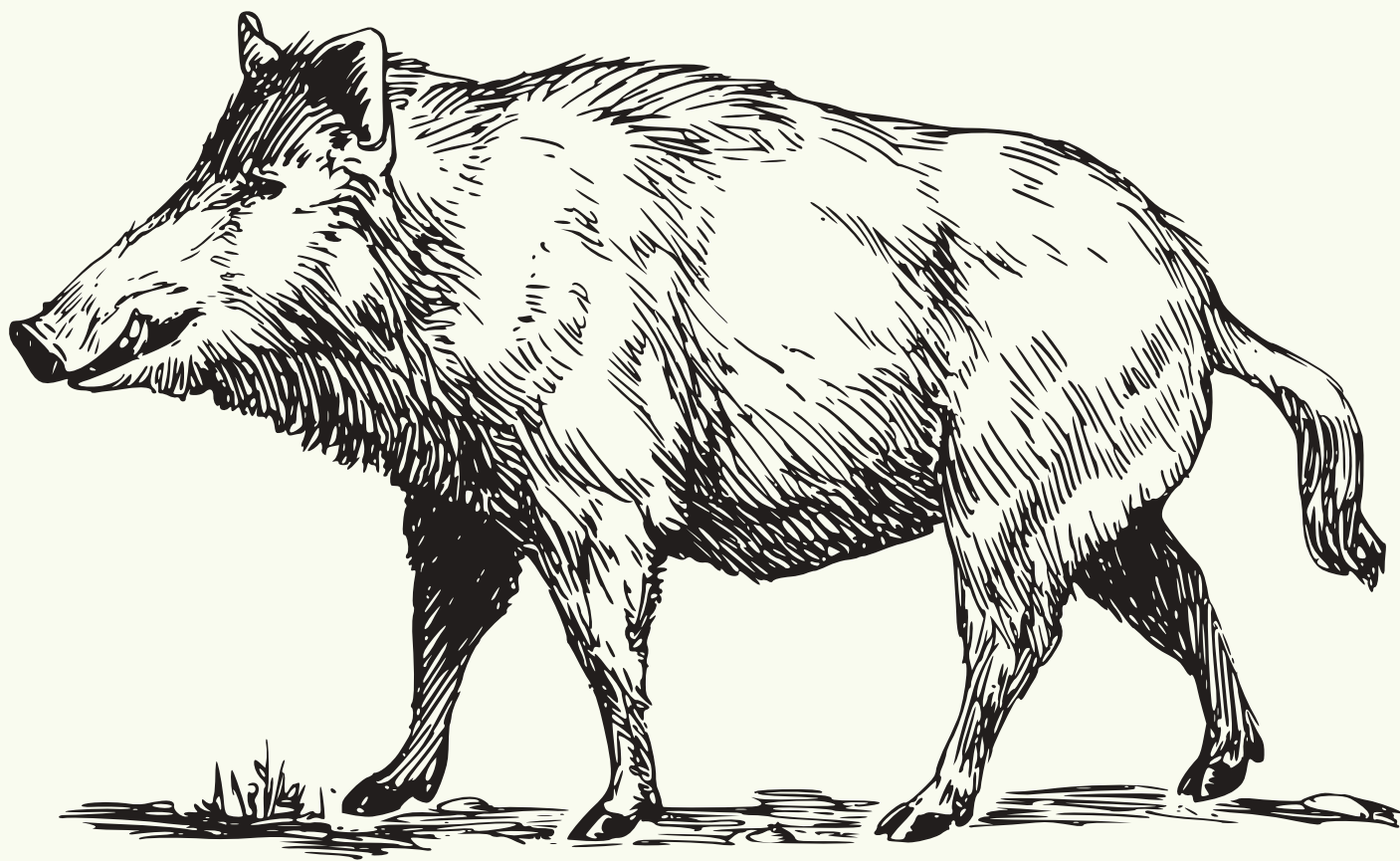

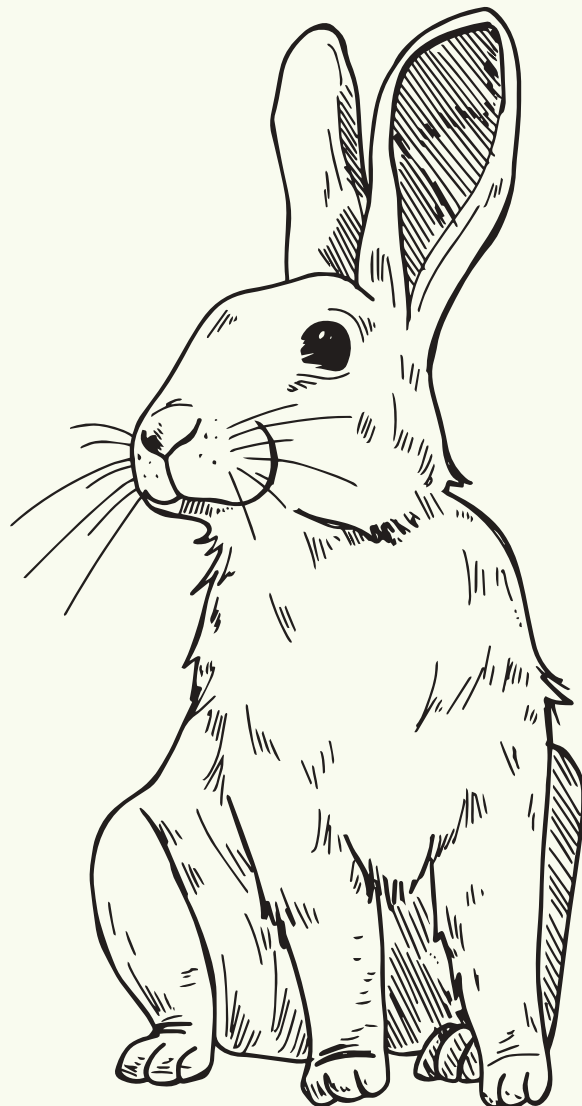
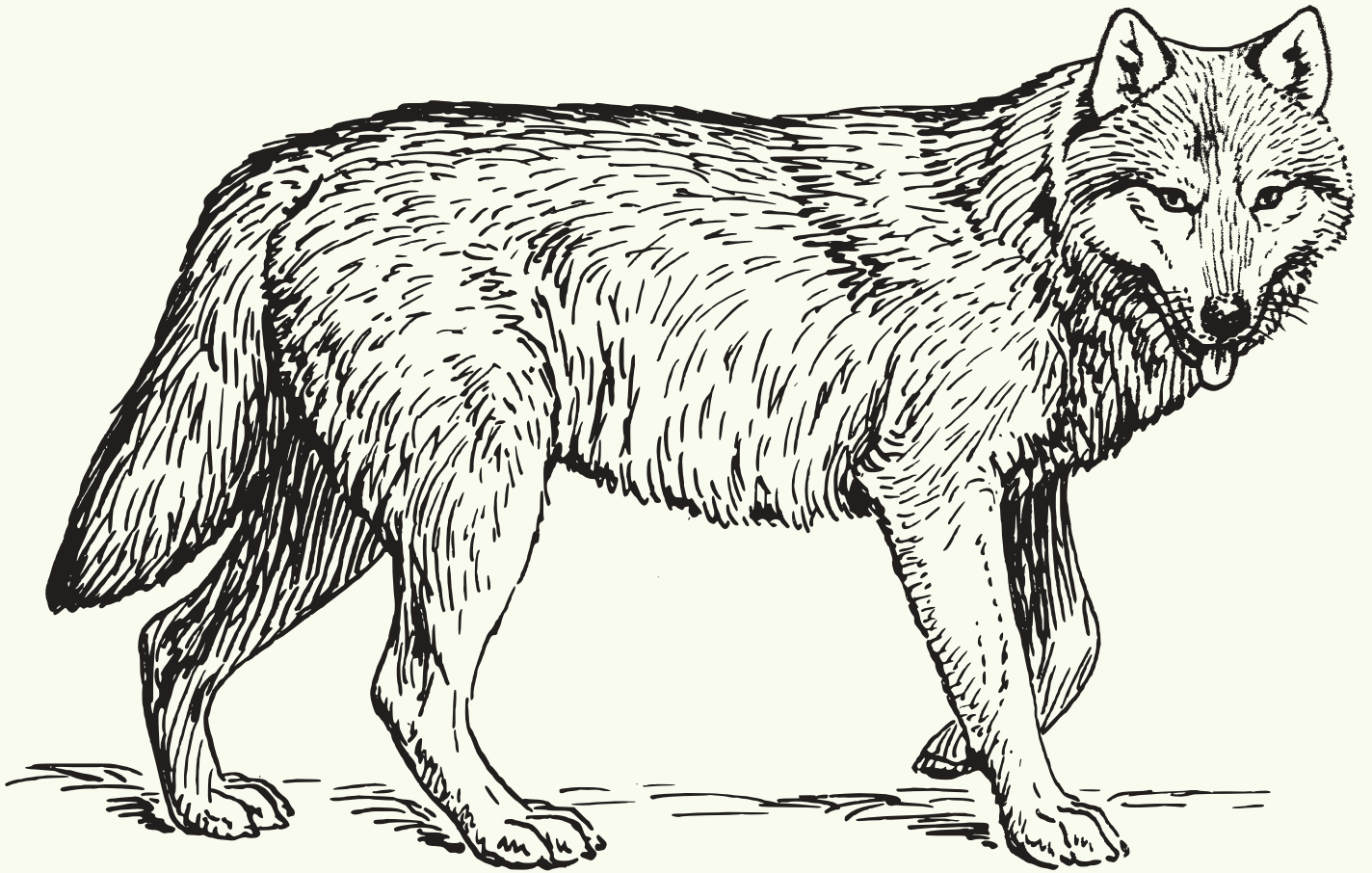
Líška hrdzavá

Zajac poľný

Vymal'uj si zvieratko

Vtáky

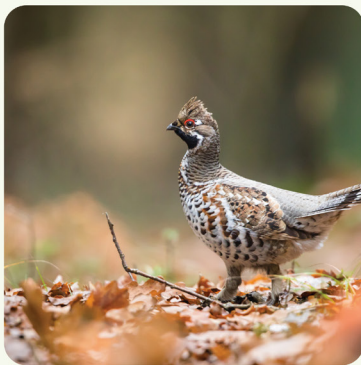
Vtáky majú tri znaky, ktorými sa odlišujú od ostatných zvierat - perie, duté kosti a zobáky. Perie zlepšuje letové vlastnosti krídel a chráni telo vtáka pred teplom chladom. Duté kosti odľahčujú vtáčie telo, aby bolo ľahšie na lietanie. Zobáky rôznych tvarov sú prispôsobené na prijímanie potravy, ako sú semienka alebo mäso. Hniezda a vajcia.

Vtáky nerodia živé mláďatá ako cicavce. Namiesto toho znášajú vajcia s tvrdou škrupinou a potom ich zahrievajú tak, že na nich sedia. Po niekoľkých týždňoch sa z vajčiek liahnu mláďatá. Väčšina vyliahnutých mláďat vtákov je takmer bezmocná. Nemajú perie a spočiatku ani nevidia. Pokiaľ im nenarastie perie, ležia a mrvia sa v hniezde, kde ich kŕmi a chráni jeden alebo obaja rodičia.

Najmenším vtáčikom v našej prírode je drobný spevavec oriešok hnedý, naopak najväčším vtákom je drop fúzatý.

KURY

Jariabok hôrny

Hlucháň hôrny

Myšiarka ušatá

SOVY

Kuvičok vrbčí

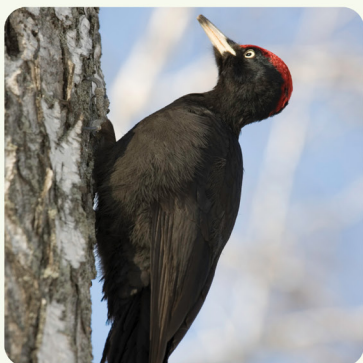
Nazývame ich aj kráľmi oblohy. Sú najzdatnejšími vtáčimi lovcami. Pri love im pomáha perfektný zrak, silné krídla, veľké pazúry a silný zahnutý zobák. Z výšky sa vrhajú strmhlav dole na svoju korisť. Podľa svojej veľkosti tela dokážu uloviť od kamzíčata po myš.

Orol krikl'avý

Sokol myšiar

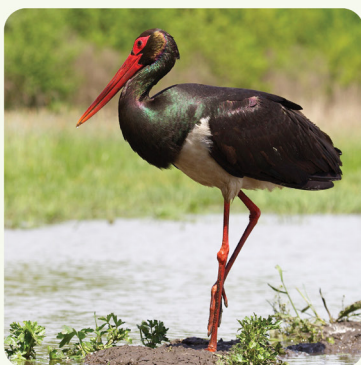
Tesár čierny

ĎATLE

Žlna sivá

BRODIVCE

Bocian čierny

Bocian biely

Aktivita

POHYBUJ SA AKO VTÁKY. POKÚS SA NAPODOBNIŤ SKUPINY VTÁKOV.

POMÔCKA:

KURY - NAPODOBNI KURY AKO HRABÚ A ĎOBÚ.

SOVY - POKÚS SA NEHÝBAŤ OČAMI ALE OTÁČAŤ CELÚ HLAVU A POPRITOM HÚKAŤ HÚHÚ.

DRAVCE - ROZTIAHNI "KRÍDLA" A "LEŤ" NAJRÝCHLEJŠIE AKO DOKÁŽEŠ. SKÚS AJ KRÚŽIŤ OKOLO KORISTI.

ĎATLE - NÁJDI SI KAMIENOK A POKÚS SA NÍM "TUKAŤ" DO STROMU.

BRODIVCE - RUKAMI UROB ZOBÁK A KLOPKAJ NIM. ZAPOJ DLHÉ NOHY A DVÍHAJ KOLIENKA AKO BOCIAN.

Tetrov holniak

Sovy sú vybavené silnými pazúrami, ostrým sluchom a bystrým zrakom. Lovia v noci, majú veľké oči, dobre vidia v šere. Títo vtáci nemôžu otáčať očami, aby zmenili smer pohľadu musia pohnúť celou hlavou. Živia sa drobnými cicavcami, plazmi, hmyzom i vtákmi.

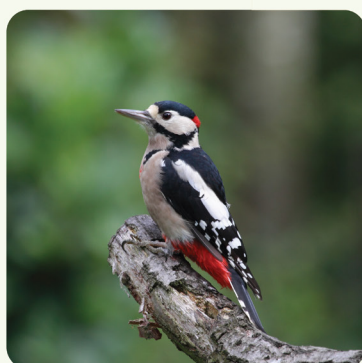

Sova lesná

Myšiak lesný

Videli ste už d'atľa? Sú to usilovné vtáky. Vyzobávajú hmyz žijúci pod kôrou stromu. Vyslúžili si výstižné meno "lekár lesa". Ďatle majú silný a ostrý zobák a dlhý jazyk, ktorým vyťahujú hmyz. Nestavajú si hniezda. Do stromu si vyďobú dutinu, v nej hniezdia.

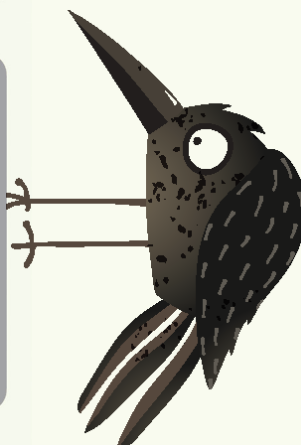

Ďateľ veľký

Volavka popolavá

Sme veľké vtáky, ktoré môžete vidieť blízko vôd. Máme dlhé nohy, krk a aj zobák. Takéto pretiahnuté časti tela nám pomáhajú loviť v plytkých stojatých vodách, riekach, či mláčkach. Máme radi žaby, mloky, ryby ale aj hlodavce. Stavíme si veľké hniezda.

Čáp černý

Bocian čierny

Čáp černý zalétává lovit oboživelníky nebo drobné rybky. Nehnízdí v zastavěném území jako čáp bílý, ale daleko v lese, nejčastěji na jedli nebo buku. Pohlavně čápi černí dospívají ve třech letech, kdy se jim původně šedý zobák a nohy zbarví výrazně červeně.

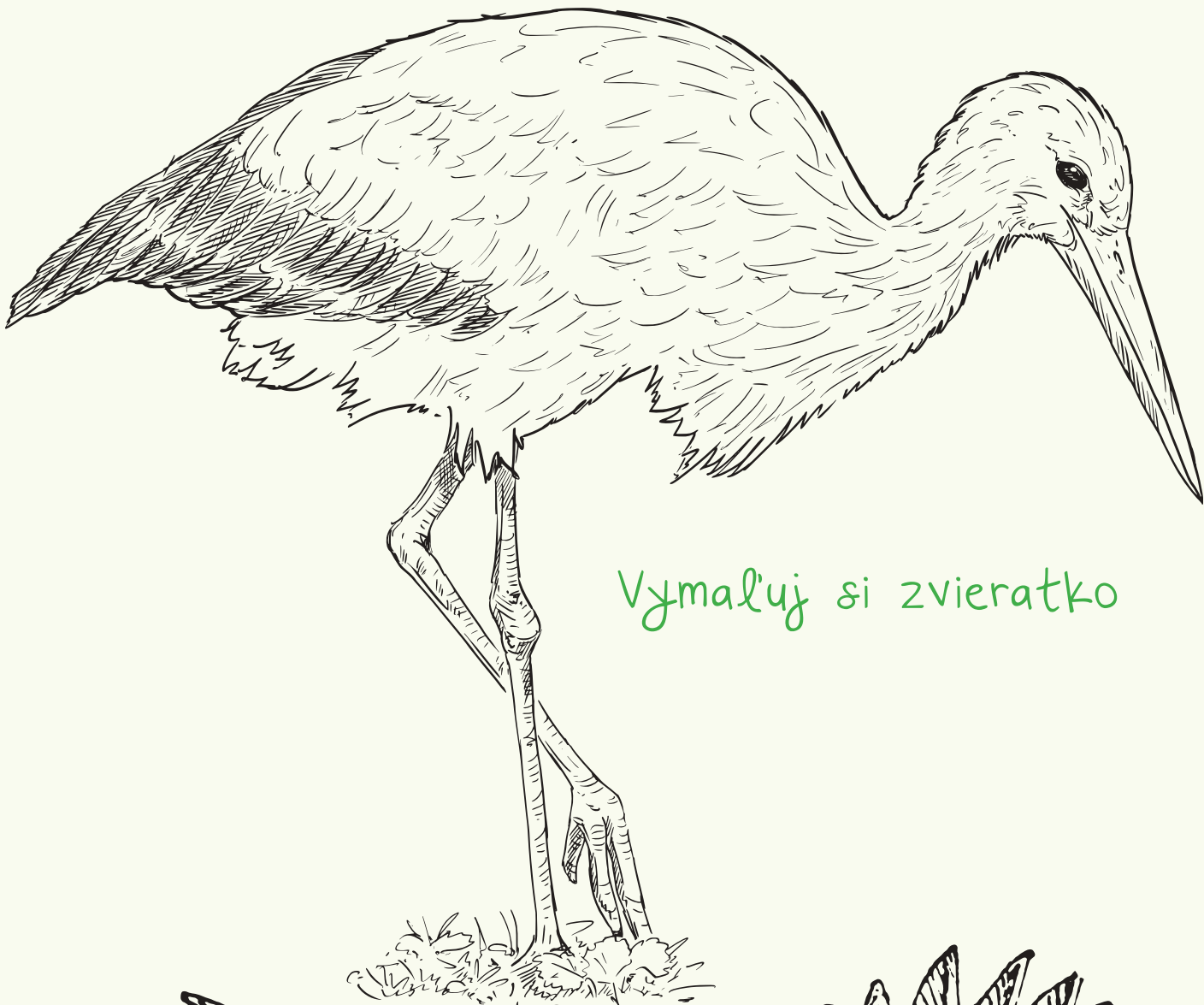
Samice snáší 2-5 bílých vajec. Průběh hnízdění je podobný jako u čápa bílého. Čáp černý je mnohem rybožravější než čáp bílý, loví s oblibou v menších vodních tocích ale nepohrdne rozličným hmyzem, žábami ani mloky.

Chřástal polní

Chrapkáč polný

Chřástal polní se ojediněle vyskytuje na loukách. Jedná se o celosvětově ohrožený ptačí druh, který patří mezi evropsky významné druhy ptáku. Je chráněn na území celé Evropské unie. Chřástal vyžaduje rozlehlější především vlhčí louky s vyšším trávnickým porostem. Samci se ozývají v noci výrazným řezavým hlasem znějícím jako „rrép rrép“, který se z luk ozývá během května a června. V době, kdy samička sedí na vejcích, nebo má malá kuřátka, se kosí louky. Mnoho chřástalu zahyne pod sekačkami rychle se pohybujících traktorů.

Vymaluj si zvieratko

ŽABY

Žaby patria do skupinky zvierat, nazývanej obojživelníky. Svoj život prežívajú na rôznych miestach. Ich život začína vo vode, kde dospelá samička nakladie svoje vajíčka. Z tých sa po čase vyvinú drobné čierne žubrienky, ktoré sa postupne zmenia na žaby.

Dospelé žabky môžeme nájsť na poliach, v lesoch, v mlákach. Obľubujú vlhké prostredie. Na zimu sa žabky ukladajú na "zimný spánok", zahrabávajú sa do pôdy, či zalezú pod kmeňmi. Tak prečkajú obdobie, kedy nemajú dostatok potravy.

Ropucha bradavičnatá

KVÁ KVÁ

Ropuchy sú naše najväčšie žabky. Ich koža je hrboľatá, majú na sebe bradavičky naplnené "jedovatou" tekutinou. Tým sa chránia pred nepriateľom.

Kladú vajčka v tvare reťazky. V čase rozmnožovania na jar nosí väčšia samička menšieho samca na svojom chrbte.

Skokan hnedý

KŘ KŘ KŘ

Skokany dokážu doskočiť najďalej so všetkých našich žabiek. Majú štíhle telo a hladkú kožu. V skoku im pomáhajú silné "chodáčky" na zadných nohách.

Vajčka kladú do vody. Tvoria káčku s veľkým počtom jednotlivých vajčiek. Skuste sa na jar pozrieť do mláky...

Skokan hnědý

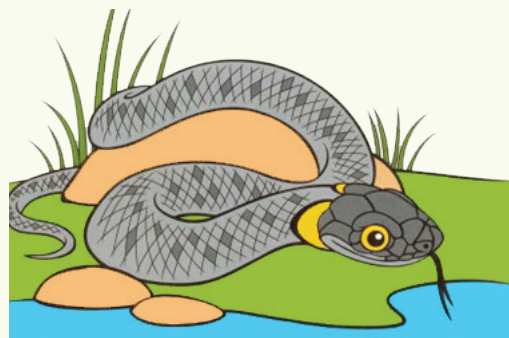
Skokan hnědý může být zbarvený do zelena. Je to naše nejhojnější žába a můžeme se s ní setkat i daleko od vody. Největší jedinci mohou dorůst velikosti přes 10 cm a jeho skoky mohou být delší než 50 cm. Skokani patří mezi nejodolnější žáby a jako jediný obojživelník v Evropě zasahují svým rozšířením daleko na sever.

Snůšky skokanu najdeme na jaře v kalužích na lesních cestách. Jsou to nápadné shluky vajíček v rosolovité hmotě tvořící jejich ochranný obal. Mnoho snůšek nakladených v kalužích během jara a léta vyschne a nestihnou se přeměnit v mladé žabky. Kromě skokana hnědého se v údolí vyskytuje ještě ropucha obecná.

Obojživelníci

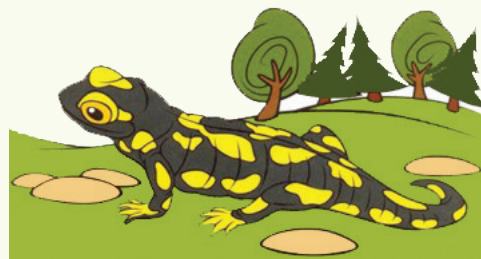
Užovka obojková

Užovka je náš nejběžnější nejedovatý had dorůstající délky až kolem 80 cm. Užovka je dobře poznatelná podle dvou žlutých měsíčku na zadní straně hlavy. Užovku není dobře chytat, dokáže se bránit kousnutím a páchnoucím sekretem. S užovkou se můžeme setkat přímo u vody nebo v blízkosti vody, ale někdy i v lese. Užovka patří mezi chráněné druhy plazů, není člověku nebezpečná, přesto si ji mnozí lidé pletou se zmijí.

Mlok skvrnitý

Mlok je jedním z nejzajímavějších ocasatých obojživelníků. Rozmnožuje se v tůňkách kde lze najít jeho nápadné larvy. Dospělé mloky můžeme potkat zejména v noci nebo za deštivého počasí na lesních cestách. Za suchého počasí se nejčastěji ukrývají mezi kameny či mezi kořeny. Mlok patří mezi chráněné obojživelníky a je také zaražen mezi evropsky významné druhy živočichu.

Vymaľuj si zvieratko

Hmyz

Hmyz je najrozmanitejší zo všetkých skupín zvierat. Existuje viac druhov hmyzu, ako druhov všetkých ostatných zvierat dohromady. Ich presný počet stále nie je istý. Neustále sú objavované nové druhy hmyzu. nie je ničím pozoruhodným - jednak čo sa týka počtu jednotlivých druhov hmyzu, ako aj počtu druhov hmyzu. Stačí že na jar vykukne slniečko a svet ožije. Drobné lietajúce stvorenia, rozmanitých tvarov a všetkých možných farieb vylezú so svojich zimovísk. Ako vyzerá hmyz? Medzi typické vlastnosti hmyzu patria tri hlavné časti tela, tri páry nôh, dva páry krídel, zložené oči, zložité časti úst, jeden pár tykadiel a malé telo.

Aktivita

POSKLADAJ SI SVOJ OBLÚBENÝ HMYZ.

POMÔCKA:

AKO PRVÉ SI VYBER SVOJ OBLÚBENÝ DRUH HMYZU. DOBRE SI HO POPOZERAJ. AKÉ MÁ TELO, KOĽKO MÁ NÔH, ČI MÁ DLHÉ TYKADLÁ... TERAZ SI SVOJ HMYZ POSTAV. POZBIERAJ RÔZNE PRÍRODNINY ZO SVOJHO OKOLIA - DRIEVKA, KAMENE, ŠÍŠKY, LISTY... NA ZEM ZNÁZORNI ZA POMOCI PRÍRODNÍN SVOJ OBLÚBENÝ HMYZ.

Cifruška

Bzdocha

Mravec

Včela

Čmel

Babôčka

Kobylka

Vážka

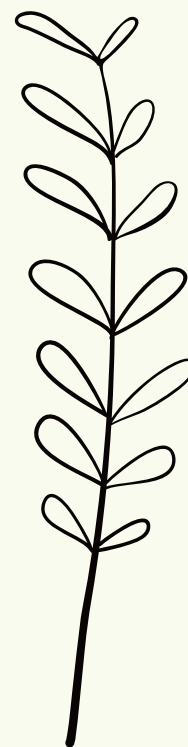
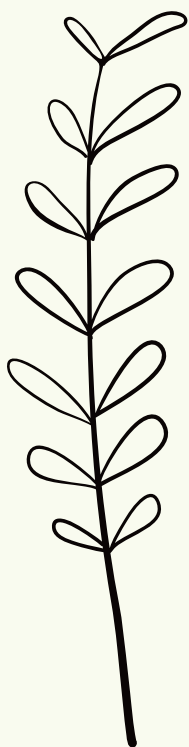
Šidlo

Lesy

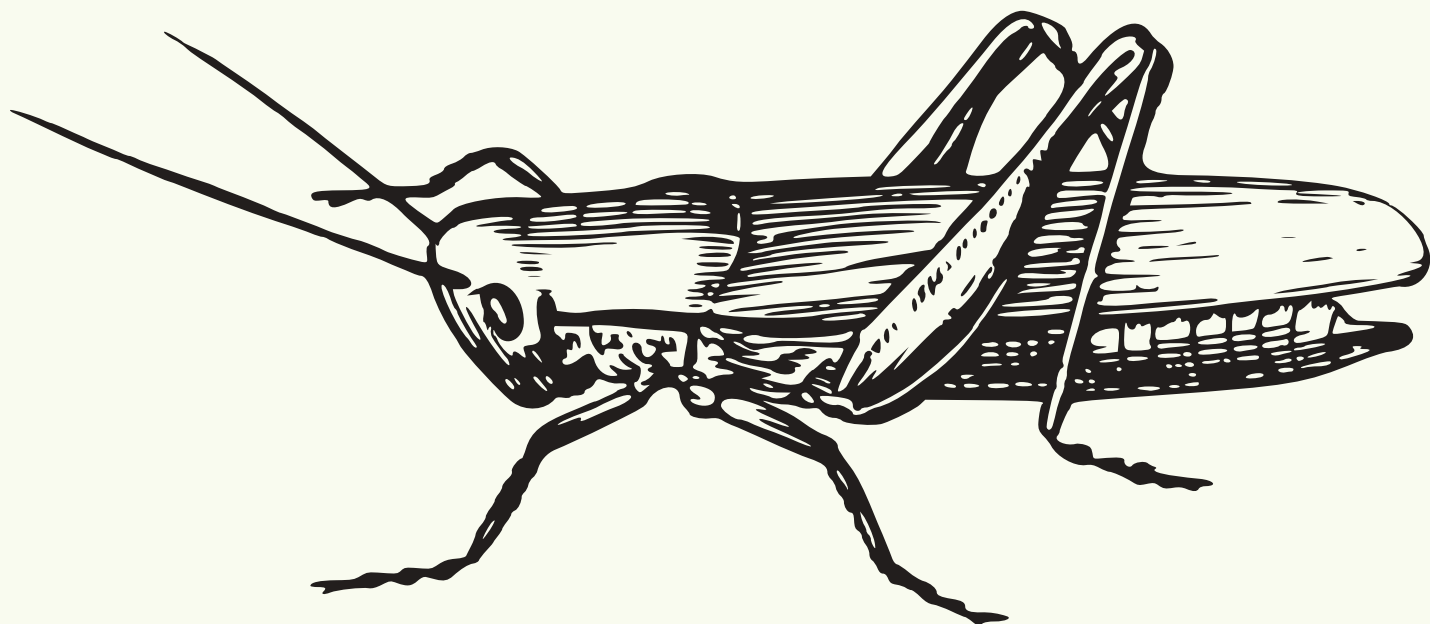
Lesy jsou nejvýznamnějším ekosystémem. Les je zde také jediným původním typem prostředí, i když jejich dnešní podoba je jiná, než tomu bylo před příchodem člověka. Kdyby člověk do tohoto území nepřišel a nezačal v něm hospodařit, byly by zde pralesovité a těžko prostupné jedlo bukové lesy s příměsí javoru klenu, jasanu a jilmu a místy by se objevoval i tis červený. V takových lesích by žili vlci, medvědi, ryši a proháněli se mohutní zubři.

Krajininný ráz

Krajininný ráz je zbytkem původního středověkého beskydského horského osadnictví, vázaného na pastevectví a obdělávání políček, často terasovitých. Plocha vykazuje 70% lesnatosti, území se přibližuje původnímu rázu krajiny. Způsob obhospodařování území je ukázkou původního osadnictví v Beskydech. Počet rodin provozujících tradiční maloplošné horské beskydské zemědělství soustavně klesá. A tak krajininné prvky, které tento způsob hospodaření doprovázely, postupně mizí. Typickým krajininným prvkem v horské části jsou jalovcové pastviny. Jalovec jako silně pichlavý keř odolává spásání dobyt看kem, a tak horské pastviny doprovází.

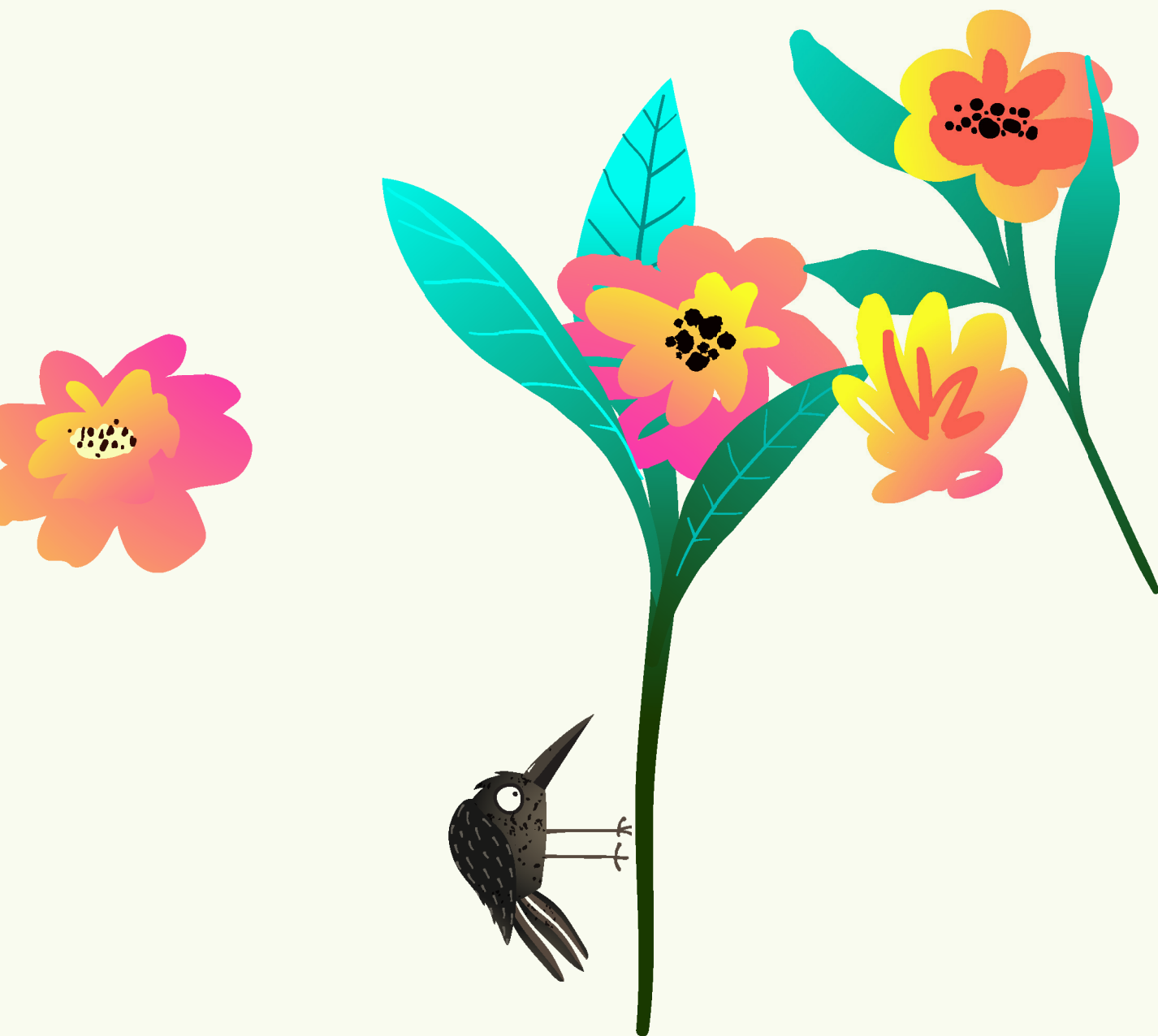

Vymal'uj si zvieratko

Louky a rostliny

Louky vznikly činností člověka a to přeměnou původních pastvin tak, že se pastva nahradila pravidelným kosením. Louky se kosily minimálně 1x ročně v závislosti na počasí. V případě, že byla větší potřeba trávy nebo jí bylo toho roku nedostatek, kosily se i vícekrát. Díky těmto způsobům hospodaření se vyvinula specifická společenstva lučních druhů rostlin a živočichů, která jsou závislá na každoročním kosení. Přirozené louky jsou bohaté na velké množství rostlinných a živočišných druhů, včetně dnes už vzácných a ohrožených druhů. Vzácnější jsou přirozené louky, proto bychom měli podporovat tradiční hospodaření v krajině, aby zůstali zachováni i nadále.

1. Prstnatec Fuchsův

Vzácná orchidej prstnatec Fuchsův vykvétá během měsíce června a kvete ještě i v červenci. Rostlina dovede být velmi variabilní. Některé rostliny jsou s bílými květy, jiné jsou růžové nebo růžovo bílé. Roste jak na loukách tak při okrajích lesních cest. Je velmi vzácná a roste zde jen několik jedinců.

2. Chrpa parukářka

Chrpa parukářka je snadno poznatelná podle nápadných růžově fialových květů. Druh roste na loukách, okrajích lesů, ve vlhčích půdách. U nás v podhůří a v horách, ale nikdy v nejvyšších polohách.

3. Prvosenka vyšší

Prvosenka vyšší je vytrvalá rostlina s přízemní růžicí listů a uzlovitým oddenkem. Oddenek je hustě porostlý hnědými kořeny. Prvosenka zpestří louky i lesy brzy na jaře. Je to léčivka.

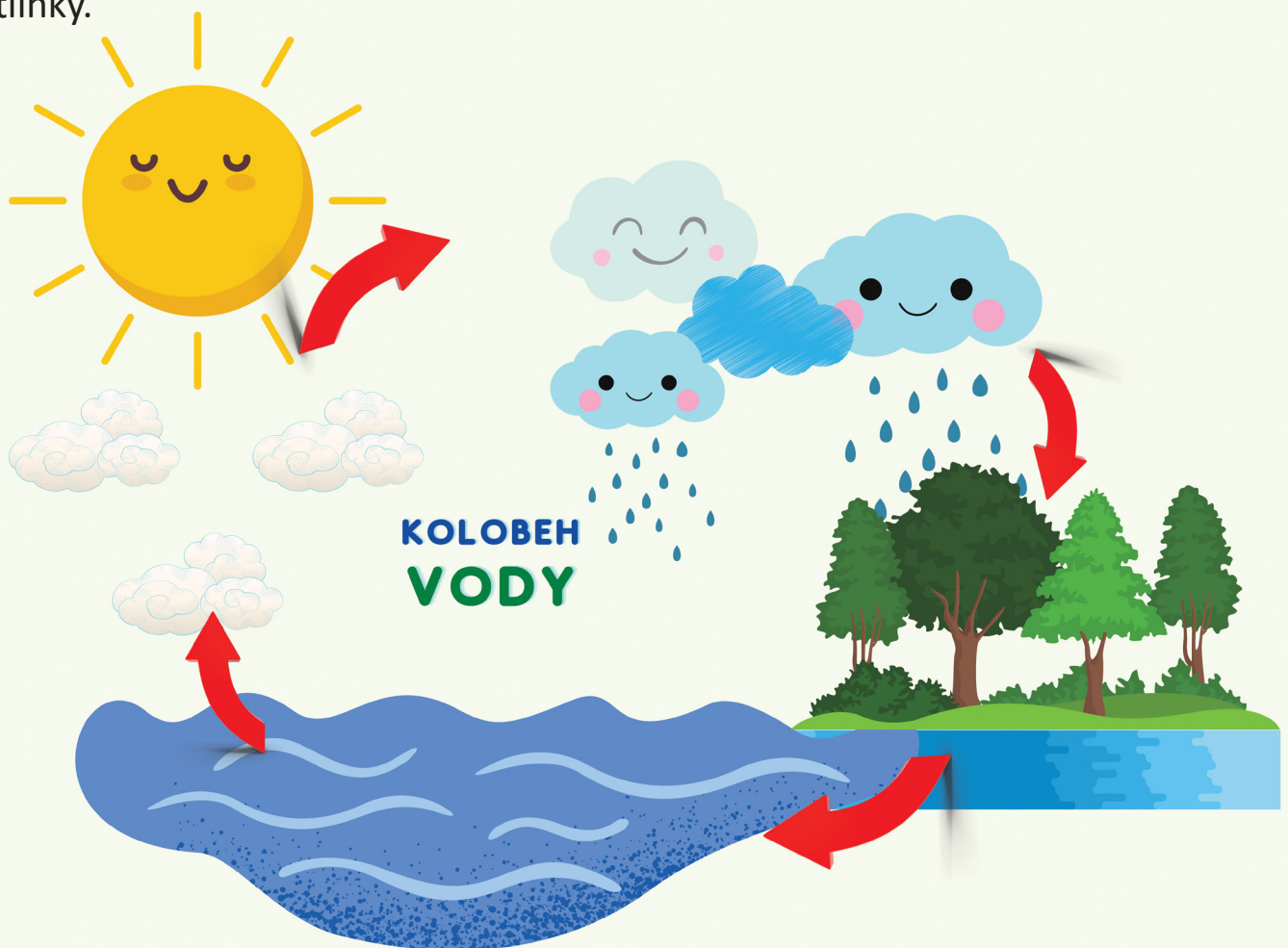
4. Zvonek rozkladitý

Je to dvouletá, někdy až vytrvalá bylina. Květy jsou uspořádány do květenství ve volné chocholičnaté latě, jsou na dlouhých stopkách se dvěma listenci. Plodem je dlouhá tobolka. Zvonky rozkladité spolu s chrpami dávají loukám charakteristický letní kolorit.

Voda

Voda je najvzácnejšie čo na Zemi máme. Bez vody, by na svete nebol život. Rastliny by nedokázali rásť, zvieratká a ani ľudia žiť. Bez vody by uhynuli. Akú vodičku máte radi? Čistú, pitnú? Takáto vodička však nie je na svete všade. Ľudia vodu čoraz viac znečisťujú. Sú miesta na svete, kde ľudia nemajú čo piť, nemajú čím zaliať svoje rastlinky, či dať piť svojim zvieratkám. Voda je neskutočne vzácna a preto s ňou musí človek zaobchádzať citlivo. Šetriť ňou, neznečisťovať ju, zachytávať ju, rozumne ju využívať. Je tu pre všetkých, nielen pre ľudí, ale aj pre zvieratka a rastlinky.

Kolobeh vody

Vodička v prírode koluje. Je všade okolo nás, akoby putovala. Často ju nevidíme, lebo má inú podobu. Je akopara. Keď slniečko zasvieti na vodu, tá sa zohreje a premení sa na neviditeľnú paru. Para je ľahučká a stúpa hore na oblohu. Tam sa hromadí a vytvára oblaky. Tie keď sa stretnú, začne z nich padať dážď, alebo sneh. Kvapky dažďa dopadnú na zem. Vsiaknu do pôdy, alebo odtečú riekou, či vytvoria kaluž. Zasvieti slniečko a všetko sa opakuje. Voda sa zmení na paru... Takto voda putuje.

Voda v záhrade

**DAŽĎOVÚ VODU ZACHYTÍME DO
SUDA A MÔŽEME ŇOU UMÝVAŤ**

**MIŠTIČKA S VODOU MÔŽE BYŤ
NAPÁJADLOM PRE VTÁČIKY**

**ZACHYTENOU VODOU POLIEVAME
RASTLINKY**

**MLÁKA, ČI JAZIERKO MÔŽU BYŤ
DOMOVOM ŽABIEK, VÁŽOK A INÝCH
ZVIERATIEK**

Podoby vody

Aktivita

ROZPRÁVAJ O VODIČKE

POMÔCKA:

POROZÚRAVAJTE SI O VODIČKE.

PREČO JE TAKA VZÁCNÁ?

POVEDZTE SI ČO NAJVIAC NOVÝCH
SLOV O VODE, UTVRDTĚ SI SLOVNÚ
ZÁSObU.

AKO: KVAPKA, SNEH, ĽAD...MLÁKA,
JAZERO, MORE, VODOPÁD...

PORZMÝSLAJ KOMU POMÔŽEŠ KEĎ
ZACHYTÍŠ VODIČKU, KTORÁ PADÁ
Z NEBA? - POPOLIEVAM, NAPIJÚ
SAZVIERATKÁ, OCHLADÍ SA MI
VZDUCH ...

HÁDANKA:

KAM ZMIZNE VODA, KEĎ JU VYLEJEM
NA ZEM?

SKÚS POROZPRÁVAŤ, AKO BY SI JU
OPĀŤ MOHOL DOSTAŤ DO FLAŠE.
(KOLOBEH VODY)

DÁŽĎ

HMLA

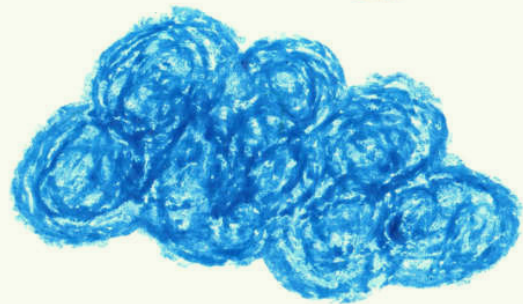
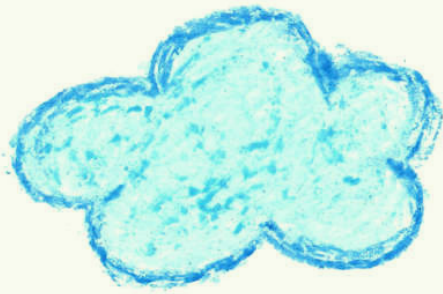
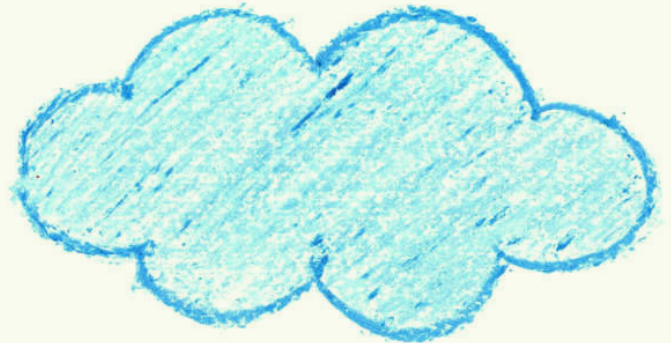
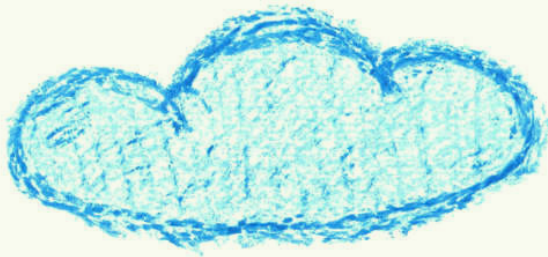
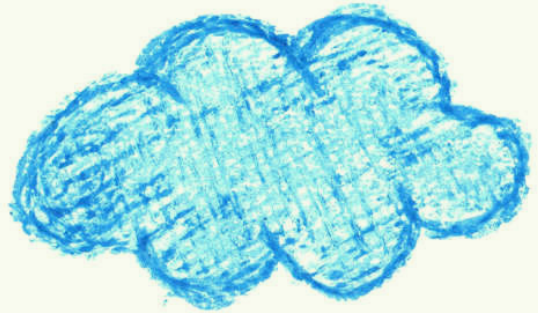
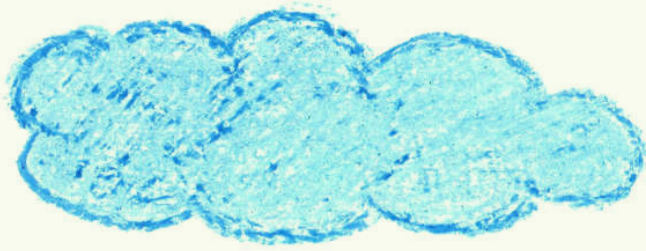

SNEH

ĽAD

INTERREG V-A
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SPOLOČNE BEZ HRANÍC

ŽILINSKÝ
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ

„FOND MALÝCH PROJEKTŮ“

